

Vincent Hunink Universitair docent,
 Radboud Universiteit Nijmegen

Eeuwige liefde in Stabiae

C POPPAEYC HIC HABITAVIT CVM
 HYMETO ET PHYLACIONE
 ET AMAT AMATVRVSQVE EST
 IN AEVOM HC APIOMOC apo'

Gaius Poppaeus leefde hier met / Hymetus
 en Phylacion / en houdt van en zal blijven
 houden, / voor altijd, van de vrouw wier
 getal 1101 is.

Afbeeldingen zijn vaak sprekend. Maar de
 meest sprekende afbeeldingen zijn misschien
 toch die van letters, van woorden. Dit graffiti
 geeft gedachten en emoties weer van een echte
 Romein - iemand die wilde getuigen van zijn
 bestaan.

We zijn in Stabiae bij Pompeii, kort voor de
 vulkaanuitbarsting van 79 na Christus. Op de
 muur van een luxe villa, de Villa Arianna, krast
 Gaius Poppaeus in kamer 89 een boodschap,
 deels in het Grieks. Hij schrijft dat hij daar
 woonde, samen met Hymetus en Phylacion,
 misschien vrijgelatenen van dezelfde familie.
 Maar vooral: dat hij heeft liefgehad en dat voor
 eeuwig blijft doen. De naam van zijn geliefde
 horen we niet, wel haar getal.

Volgens Antonio Varone, die het graffiti (CIL
 IV 12318) heeft gepubliceerd, geven de Griekse
 letters 1101 weer. Dat getal is berekend vanuit
 de cijferwaarden van de letters van haar naam
 (via de zogenaamde 'isopsephie', waarbij letters
 als cijfers worden gebruikt). Jammer genoeg
 is het onmogelijk vanuit dit getal haar naam te
 reconstrueren, het kan natuurlijk van alles zijn.

Wat voor ons een raadsel blijft was voor Gaius
 Poppaeus een vorm van magische macht. Hij
 kende haar naam en haar getal. Zij blijft van
 hem, wij kunnen haar niet kennen.

Het raadsel wordt nog vergroot doordat
 even links van het graffiti een vergelijkbare
 tekst staat, eveneens deels in het Grieks (CIL IV
 12317):

"C POPPAEVS HYMETVS HIC (HA)
 BITAVIT ET AMAVIT CVIVS NOMEN EVHODIA
 HC APIOMOC υφ' ΕΦΙΛΕΙ ΟΥ ΑΡΙΟΜΟC φμε'
 KAIMA ΑΡΙΘΜ υφ' 772"

Gaius Poppaeus Hymetus leef-/de hier en
 hield van (een meisje) genaamd Euhodia,
 / wier nummer 490 (is); hij hield van (een
 jongen) wiens nummer 545 (is) en (...)
 nummer 772.

Spreekt hier dezelfde Gaius Poppaeus? Of
 de 'Hymetus' uit de eerste tekst? In elk geval
 noemt hij andere geliefden: een meisje Euodia
 mét bijbehorend (en correct berekend) getal
 490, én een naamloze jongen met getal 545,
 en misschien nog een derde geliefde met het
 getal 772. Dat de tweede een jongen is blijkt uit
 het Grieks. Maar zijn identiteit blijft in nevelen
 gehuld. Gelukkig is één ding duidelijk: de
 schrijver heeft van hem gehouden.

← Kamer 89 met graffiti
 in onderzone
 Villa Arianna, Stabiae,
 1-79 na Chr.
 Foto: Alexander
 Lavrentyev (project
 Fondazione RAS en
 Hermitage bij Villa
 Arianna-Stabiae), met
 toestemming van Parco
 Archeologico di Pompeii
 & dank aan Paolo Gardelli

INHOUD

Voorwoord	9	Saluti da Paestum	61
Het alter ego van Ruurd Halbertsma	11	Imme Laseur	
Fik Meijer		Slingers voor Ruurd	63
Klassieke wereldliteratuur in (en over) Heiden	13	Robert Lunsingh Scheurleer	
Luc Amkreutz		Twee silenen voor een feestelijke entourage	65
Eindeloos zwoegen	15	Stephan Mols	
René van Beek & Geralda Jurriaans-Helle		Een Atheense grafsteen met een rafelrand?	67
Munt van de Thebanen	19	Eric M. Moormann	
Paul Bellèn		Een vreemde vogel en een waarzegger te Rome	69
Achilles rust uit?	21	Frits Naerebout	
Ben van den Bercken		Was Scaliger een Trojaan?	71
De tempel in Satricum	23	Kasper van Ommen	
Gerald Boter & Jeanette Raap		De schreeuw	73
Ennion in Adria?	25	Lucas P. Petit	
Marijke Brouwer		Antieke grafinscripties een nieuw leven inblazen	75
Zwoele klanken uit de Waal?	27	Christoph Pieper	
Jasper de Bruin		Proost! Op de verbondenheid	77
Een vreemdeling aan de poort	29	Jo-Hannah Plug	
Jan Paul Crielaard		Venster op een sprookjesland	79
Op zoek naar de mens achter de dingen: Gera uit Arentsburg	31	Maarten J. Raven	
Monique Deege		Wie is het meisje op vaas PC 54?	81
Over de restauratiegeschiedenis van een Griekse vaas	33	Hans Smolenaars	
Renske Dooijes		Een lijkwade met twee verhalen	83
Andere ogen	35	Daniel Soliman	
Leonie van Esser		Der Geist im Glas	85
Aan de oevers van de Sele	37	Jill van der Sterren	
Nathalie de Haan		Een held met pensioen	87
Van Syrië tot Samos: het object als kosmopoliet	39	Louis Swinkels	
Diederik J.H. Halbertsma		Een passend begin voor de Leidse collectie Egyptische Oudheden	89
Eeuwige liefde in Stabiae	41	Toon Sykora	
Vincent Hunink		Een kouros in Leiden	91
De dactyliotheek als conservator van de Klassieke Oudheid	43	Suzan van de Velde	
Eliza Jacobi		Pracht en precisie	93
De tirannendoders	45	Selkit Verberk	
Casper de Jonge		Geen steen te vinden	95
Een naakt raadsel	47	Leo Verhart	
David Kertai		Van kosmopolitisch Cyprus via Parijs naar het Rapenburg	97
Een herinnering aan Tunesië	49	Miguel John Versluys	
Pieter ter Keurs		Halen en brengen	99
Met de snelheid van het gips	51	Wim Weijland	
Hanneke Kik		Dionysos als kind	101
Eeuwige jeugd	53	Annemariëke Willemsen	
Marlies Kleiterp		Lucius Pellartius Celer, veteraan van de Joodse Oorlog	103
Centauren op ceramiek	55	Jürgen K. Zangenberg	
Hugo Koning		Een Romeinse impressionist en een Gladiator	105
Transitie naar een nieuwe fase met Hekate	57	Diklah Zohar	
Patricia Kret		Herme op de grens: het Mahdia-wrak	107
Een tempel van kurk. Een originele kopie	59	Tanja van der Zon	
Helbertijn Krudop		Verder lezen	108